

بررسی رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و کیفیت سود در شرایط بحران مالی در بورس اوراق بهادار تهران

آرامه ملکی خشکبیجاری^۱، جواد رضائی^۲، مهدی خلیل پور گرگانی^۲، محمد تقی پور^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابرسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور.

^۲ عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور.

^۳ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران، ایران.

نام نویسنده مسئول:

جواد رضائی

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال بررسی حق الزحمه حسابرسی و کیفیت سود در دوران بحران مالی می باشد. کیفیت به عنوان مهم ترین عامل شرکت در انتخاب حسابرسان است. برای این منظور، داده های مورد نیاز این تحقیق از ۱۰۵ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران جمع آوری گردیده است. روش های مورد استفاده جهت آزمون فرضیه، رگرسیون چند متغیره می باشد. نتایج نشان می دهد که، رابطه معناداری میان حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود شرکت های عضو بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. **واژگان کلیدی:** حق الزحمه حسابرسی، کیفیت سود، بحران مالی.

مقدمه

بحران ۱۹۲۹ که به موجب آن حسابداران به دلیل ارائه نکردن استانداردهای حسابداری به خصوص در زمینه همسانی رویه، مورد انتقاد شدید قرار گرفتند، سبب شد تا صورتهای مالی حسابرسی شده به وسیله شرکت های سهامی، در بورس نیویورک ضرورت یابد. پس از این بحران، سازمان بورس نیویورک در سال ۱۹۳۳ برای اولین بار از همه ی شرکتهایی که در خواست پذیرش در بورس نیویورک را داشتند، خواست تا صورتهای مالی حسابرسی شده ارائه کنند. در این حسابرسی، حسابرسان بایستی درمورد منصفانه بودن و رعایت اصل اثبات رویه اظهار نظری کردند، و برای نخستین بار اعلام می داشتند که صورتهای مالی طبق رویه های پذیرفته شده حسابداری تهیه شده اند. حسابرسی مستقل که به موجب بحران ۱۹۲۹ الزامی شد، به نظرقوش (۲۰۰۷)، اخیراً به طور شایانی به عنوان یک مکانیسم نظارت شرکتهای مورد توجه قرار گرفته است. وی معتقد است، سیستم نظارت داخلی و برون سازمانی مکمل یا جانشین یکدیگرند و هر دو ارزش شرکت را تحت تاثیر قرار می دهد. قوش، همچنین بر وجود یک رابطه جانشینی بین این دو سیستم نظارتی تاکید کرد و بر وجود یک رابطه معنی دار بین سیستم نظارتی داخلی و ارزش شرکت نیز اشاره داشت. در واقع حسابرسی یا نظارت مستقل، به دلیل تاثیری که می تواند بر ارزش شرکت ها داشته باشد از اهمیت بالایی برخوردار است. وجود اطلاعات مالی قابل اتکا، یکی از لازمه های بشر جهت پیشرفت و تولید علم است. فرد سرمایه گذاری که تصمیم به خرید یا فروش سهام می گیرد، بانکداری که در مورد تایید یک تقاضای وام تصمیم می گیرد، و دولتی که برای وصول درآمد مالیاتی به اظهارنامه های مالیاتی اتکا می کند، همگی بر اطلاعاتی تکیه می کنند که توسط دیگران تهیه شده است.

از طرفی، بدون تردید حسابرسی فرآیند اطمینان بخشی درباره قابلیت اتکاء و مربوط بودن اطلاعات صورت های مالی است. وجود تضاد منافع میان سهامداران و مدیران، اهمیت ویژه ای به حسابرسی برای رفع این تضاد می دهد. حسابرسی به عنوان یک مکانیزم کارآمد، به سهامداران این اطمینان را می دهد که مدیران در اداره شرکت در راستای منافع سهامداران عمل نموده اند یا خیر؟ از این رو، کار حسابرسی اطمینان بخشی به سهامداران و سایر اشخاص ذینفعی است که با شرکت طرف قرارداد هستند (والکر، ۲۰۰۳). سود حسابداری یکی از عواملی است که به انعکاس بیشتر اطلاعات خاص شرکتها در قیمت سهام کمک می کند و بسته به کیفیت خود، می تواند به سرمایه گذاران اطلاعات بیشتری درباره ارزش واقعی شرکتهای ارائه دهد (ابراهیمی کردلر و جوانی قلندری، ۱۳۹۵). البته گاهی ممکن است سود حسابداری به دلایل متنوعی کیفیت لازم را نداشته باشد و به جای آن که به استفاده کنندگان از صورتهای مالی کمک کند، زمینه گمراهی آنان را فراهم آورد. از طرف دیگر، بازار سرمایه بیش از پیش مستعد بروز مشکلاتی است که متولیان مختلف اقتصادی در این بازار مرتکب می شوند. آنچه اهمیت دارد مرتبط با گزارشگری است. بنابراین وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل اتکا که محصول سیستم گزارشگری جامع و مناسب می باشد، از ارکان ارزیابی وضعیت و عملکرد یک شرکت و تصمیم گیری در مورد سرمایه گذاری در شرکت به حساب می آید. از دیدگاه سرمایه گذاران، اطلاعاتی قابل اتکا تلقی می شوند که یک سازمان مستقل بر فرآیند گزارشگری شرکتها و صورتهای مالی نظارت نماید. نمونه ای از این سازمان های نظارت کننده مؤسسات حسابرسی می باشند. با توجه به جایگاه و نقش مؤسسات حسابرسی در تصمیمات استفاده کنندگان، کیفیت حسابرسی به عنوان عامل کلیدی در تهیه گزارشات، مورد توجه استفاده کنندگان از جمله مدیران شرکتها و سرمایه گذاران قرار میگیرد.

کیفیت به عنوان مهم ترین عامل شرکت در انتخاب حسابرسان است. حسابرسان باید کیفیت را در کل مجموعه خود حفظ کنند زیرا شهرت و اعتماد به خدمات حسابرسی از سوی شرکتها (بنگاهها) از بین نمی رود و ارزش بازار شرکت را افزایش می دهد، بنابراین، حفظ کیفیت حسابرسی، برای حفظ شهرت حسابرسی حیاتی است (لانگ چنا، گوپال کریشنا، و وی یو، ۲۰۱۸). "کیفیت حسابرسی" به معنای عاری بودن صورتهای مالی حسابرسی شده از تحریفات با اهمیت است (ستایش و کاظم نژاد، ۱۳۹۱؛ بنی مهد و شریف، ۱۳۸۹).

انجام حسابرسی با کیفیت، با حق الزحمه حسابرسی در ارتباط مستقیم است (مالک و سایدین، ۲۰۱۳). حق الزحمه حسابرسی شامل هرگونه وجهی است که بابت ارائه خدمات حسابرسی و طبق توافق قرارداد به حسابرس یا مؤسسه حسابرسی پرداخت می شود. کاهش مبلغ حق الزحمه حسابرسی عامل مهمی برای افت کیفیت حسابرسی است زیرا، کم بودن مبلغ قرارداد، حسابرس را به سوی تلاش کمتر برای انجام فعالیت حرفه ای سوق می دهد (کریشنان و ژانگ، ۲۰۱۴). طبق نظریه دی آنجلو (۱۹۸۱) عامل اندازه حسابرس نیز، نماینده کیفیت حسابرسی است. مؤسسه های بزرگ تر، خدمات حسابرسی را با کیفیت بالاتری ارائه می کنند (نی امی، ۲۰۰۴). همچنین این مؤسسات حق الزحمه حسابرسی بالاتری برای انجام حسابرسی درخواست می کنند (مگنیس و لاتریدیس، ۲۰۱۷).

در صورت وجود رقابت در بازار، مؤسسات حسابرسی علاوه بر دریافت حق الزحمه کمتر ممکن است صاحبکاران خود را نیز از دست بدهند. در صورتی هم که مؤسسات حسابرسی حق الزحمه بیشتری را نسبت به هزینه های صرف کرده برای انجام خدمات حسابرسی درخواست کنند، دیدگاه جامعه نسبت به کیفیت کار آنها با تردید همراه خواهد شد (گریفین و همکان، ۲۰۱۱).

اهمیت و ضرورت تحقیق

صحنه جهانی به واسطه پیشرفت فناوری، دنیای کوچک و فشرده‌ای را پی‌ریزی نموده است. بی‌شک، انقلاب صنعتی، تأثیر بسزایی در نحوه زندگی و کار داشته است. دنیای تجاری و حرفه‌ای امروز دستخوش تحولات بسیاری گردیده است. جهانی شدن نه تنها به تجارت، بلکه به حرفه‌های مختلف نیز تسری یافته است. این بدان معناست که تقاضا برای دقت‌نظر بیشتر نسبت به نتیجه کارهای حرفه‌ای و میزان هزینه آنها افزایش یافته است و دیگر نمی‌توان به سیستم‌ها و روش‌های سنتی اتکا نمود. حرفه حسابرسی نیز از این امر مستثنی نشده و قادر نبوده است همقدم با محیط خود که به سرعت در حال تغییر است، گام بردارد.

طی سال‌های گذشته، با افزایش رقابت بین مؤسسات حسابرسی، این حرفه دستخوش تحولات زیادی گردیده است. در دهه ۱۹۸۰ میلادی، انجمن حسابداران مستقل آمریکا ممنوعیت‌های خود برای تبلیغات را تعدیل کردند و نیاز به خدمات حسابرسی در شرکت‌هایی که در نتیجه ترکیب تجاری به وجود می‌آمدند، موجب شد که ادغام مؤسسات حسابرسی و به دنبال آن کاهش تعداد این مؤسسات، متوقف گردد. با در نظر گرفتن اهمیت خدمات حسابرسی و عدم امکان مشاهده‌ی مستقیم کیفیت حسابرسی، پیدا کردن روشی اثر بخش برای کنترل کیفیت حسابرسی امری ضروری است (بنی‌مهد، ۱۳۹۰).

کیفیت حسابرسی از موضوعات مهم و مطرح در حسابرسی است و قوانین، استانداردها، مؤسسات حسابرسی و پژوهشگران دانشگاهی به دنبال تعیین شاخص‌های آن هستند (مارتین، ۲۰۱۳). کیفیت حسابرسی همواره مورد بحث حساب‌رسان حرفه‌ای نیز بوده، و از دیرباز صاحب‌نظران مختلفی مانند دی آنجلو (۱۹۸۱)، پالمر (۱۹۸۸)، پیتون و زلنکا (۱۹۹۷)، دیتار و همکاران (۱۹۹۱) و کلارکسون و سیمونیک (۱۹۹۴)، در پی کسب شناخت بیشتر و تعیین سنجه‌های مؤثر به کیفیت حسابرسی بوده‌اند.

کیفیت حسابرسی بر ارزش بازار شرکت‌ها اثر دارد (حسینی، ۱۳۹۴) و به اندازه‌ای مهم است که افزون بر حساب‌رسان و پژوهشگران، استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی حسابرسی شده را نیز برای اعتماد بیشتر به گزارش‌ها، به کنکاش در مورد آن وا می‌دارد (کولینان و همکاران، ۲۰۱۲).

از آنجایی که صورت‌های مالی بخش عمده‌ای از اطلاعات مورد نیاز سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان یک شرکت را تأمین می‌کند، بر اساس چنین سطح اعتمادی به صورت‌های مالی، نقش حساب‌رسان نیز حیاتی می‌شود (والکر، ۲۰۰۳). حسابرسی صورت‌های مالی امری ضروری است، زیرا صورت‌های مالی حسابرسی شده می‌تواند این اطمینان را برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان فراهم کند که اطلاعاتی معتبر و قابل اتکا در اختیار آنها قرار می‌گیرد. بنابراین حسابرسی صورت‌های مالی می‌تواند ارزش افزوده اقتصادی را برای یک شرکت به وجود بیاورد. در میان اطلاعات صورت‌های مالی، توجه به سود عاملی اثرگذار است. سود حسابداری نشان‌های است که موجب تغییر باورهای سرمایه‌گذاران می‌شود و رفتار آنان را تغییر می‌دهد. تغییر قیمت اوراق بهادار معیار قابل مشاهده‌ای از تغییر نظام‌مند باورهای سرمایه‌گذاران است که تحت تأثیر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری تغییر یافته است.

بنابراین از آنجا که اطلاعات مربوط به سود در مقایسه با سایر اطلاعات گزارش شده توسط سیستم حسابداری بیشتر مورد توجه سرمایه‌گذاران است، توجه به ویژگی‌های کیفی سود گزارش شده بسیار مهم خواهد بود. کیفیت سود می‌تواند در گزارشگری مالی اطمینان سرمایه‌گذاران را در بازارهای مالی تحت تأثیر قرار دهد (قائمی و همکاران، ۱۳۸۷:۲).

با رشد رقابت در حرفه، مؤسسات حسابرسی ضرورت ارائه خدمات با کیفیت هر چه بهتر و بهای کمتر به بازار بیشتر را دریافته‌اند. مؤسسات حسابرسی برای رقابت بر پایه‌ای به غیر از کیفیت و متفاوت کردن خدمات، به دنبال بهینه نمودن هزینه خود و بهترین پیشنهاد برای آن هستند؛ بدین ترتیب که هم درآمد خود را حداکثر سازند و هم کار را در شرایط رقابتی از دست ندهند.

مهم‌ترین جنبه کنترل و مدیریت کیفیت حسابرسی را می‌توان حق‌الزحمه حسابرسی دانست. حق‌الزحمه خدمات حسابرسی شرط ضروری برای اطمینان نسبت به کیفیت حسابرسی است. اگر چه حق‌الزحمه بیشتر حسابرسی همیشه بیانگر حق‌الزحمه حسابرسی با کیفیت بالاتر نیست اما، علاوه بر داشتن کیفیت حسابرسی مناسب، مؤسسات حسابرسی مناسب، هزینه استناداری را برای انجام کار خود در نظر می‌گیرند که به طور طبیعی حق‌الزحمه دریافتی آنها بیشتر از این هزینه‌هاست.

هدف پژوهش

تبیین رابطه بین حق‌الزحمه حسابرسی با کیفیت سود در شرایط بحران مالی

فرضیه پژوهش

بین حق‌الزحمه حسابرسی با کیفیت سود در شرایط بحران مالی رابطه معناداری وجود دارد.

تحقیقات پیشین

- ✓ محسن حمیدیان، نفیسه تقی‌زاده (۱۳۹۷)، به بررسی اثر تعدیلی حمایت از سرمایه‌گذاران بر ارتباط بین بحران مالی و کیفیت حسابرسی شرکتها و همچنین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج به دست آمده در پژوهش آنان نشان می‌دهد بین دوران بحران مالی و حمایت از سرمایه‌گذاران با کیفیت حسابرسی شرکت رابطه وجود دارد. ضمن اینکه حمایت از سرمایه‌گذاران این ارتباط را تعدیل می‌کند. علاوه بر این، بین حمایت از سرمایه‌گذاران و کیفیت حسابرسی با کیفیت سود شرکت رابطه وجود دارد. بیشتر اینکه، حمایت از سرمایه‌گذاران اثر تعدیلی بر این ارتباط نیز دارد.
- ✓ سید کاظم ابراهیمیان، علی بهرامی‌نسب و رضا ممشلی (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر بحران مالی بر کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش با استفاده از الگوی رگرسیون چند متغیره و روش داده‌های تابلویی با اثرهای ثابت، نشان داد در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بحران مالی اثر منفی و معناداری بر پایداری سود دارد و بر قابلیت پیش‌بینی سود اثر مثبت و معناداری می‌گذارد. در نتایج این پژوهش بین بحران مالی و اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری مشاهده نشد.
- ✓ دکتر محمدرضا نیکبخت، دکتر مهدی شعبان‌زاده و امین کنارکار (۱۳۹۵)، به بررسی رابطه بین حق‌الزحمه حسابرسان و تجربه حسابرسان با کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. نمونه‌ای به تعداد ۱۰۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفت. در پژوهش آنان از آزمون چاو و هاسمن برای آزمون مدل و آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است. نتایج تحقیق حاکی از این است که، تغییر حق‌الزحمه حسابرسان بر کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این نتایج با یافته‌های تحقیق محسن رشید باغی (۱۳۹۲) همسو می‌باشد.
- ✓ یوسف تقی‌پوریان و نرگس شیروانی (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی و کیفیت سود بر هزینه سرمایه تحت بحران مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت سود و کیفیت حسابرسی بر هزینه سرمایه و هزینه بدهی اثر منفی و معناداری دارند. همچنین فرضیه اثرگذاری بحران مالی بر افزایش هزینه بدهی تأیید و بر هزینه سرمایه رد می‌شود.
- ✓ سلطانیان (۱۳۹۳)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسان و کیفیت حسابرسان پرداخت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد در حالت کلی بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسان و کیفیت حسابرسان رابطه‌ی معنی‌داری وجود ندارد، اما در صورت تفکیک حق‌الزحمه غیرعادی به دو حالت حق‌الزحمه غیرعادی با علامت مثبت و علامت منفی، وجود رابطه‌ی معنادار و مستقیم بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسان با علامت مثبت و کیفیت حسابرسان مورد تأیید قرار گرفت.
- ✓ کیوان فرجی امیری (۱۳۹۳)، به مطالعه تأثیر رقابت حق‌الزحمه حسابرسان مستقل بر کیفیت حسابرسان و گزارشگری مالی در بخش خصوصی و دولتی پرداخت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد بین حق‌الزحمه حسابرسان و کیفیت حسابرسان، کیفیت گزارشگری مالی، زمان حسابرسان، تجربه حسابرسان، تعداد حسابرسان، مصالحه با مدیران و نقش نمایندگی مدیران رابطه معناداری وجود دارد.
- ✓ تنانی و علوی (۱۳۹۲)، به بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر حق‌الزحمه حسابرسان صورت‌های مالی از منظر حسابرسان مستقل و مدیران اجرایی پرداختند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن بود که در هیچ یک از حوزه‌های خاص صاحبکار، خاص حسابرسان و خاص کار حسابرسان بین نظر حسابرسان مستقل و مدیران مالی تفاوت معناداری وجود ندارد.
- ✓ نادر کرامت (۱۳۹۲)، به مطالعه استفاده از فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی در بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت از دیدگاه حسابداری رسمی در ایران پرداخت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسان به ترتیب اولویت؛ شایستگی‌های حسابرسان، عملکرد حرفه‌ای، شاخص‌های اقتصادی، ساختار بازار، تصدیگری و حق‌الزحمه حسابرسان و اندازه مؤسسه حسابرسان می‌باشند.
- ✓ جعفری و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی رابطه متغیرهای هزینه نمایندگی و حق‌الزحمه حسابرسان پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که بین شاخص‌های هزینه نمایندگی و حق‌الزحمه حسابرسان رابطه معناداری وجود دارد.
- ✓ نمازی و بایزیدی (۱۳۹۰)، به بررسی کیفیت حسابرسان و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و دریافتند که در حالت کلی یک رابطه مثبت و ضعیف بین معیارهای اندازه حسابرسان (حسن شهرت حسابرسان) و دوره تصدی حسابرسان و مدیریت سود وجود دارد، ولی این رابطه از لحاظ آماری معنی‌دار نمی‌باشد. همچنین رابطه بین متغیرها به صورت جداگانه بررسی شده و نتایج نشان داد که بین مدیریت سود و اندازه حسابرسان، یک رابطه مثبت ولی غیرمعنی‌دار و همچنین بین مدیریت سود و دوره تصدی حسابرسان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

آزمون فرضیه تحقیق

فرضیه تحقیق: بین حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱) نتیجه برآورد ضرایب مدل و فرضیه آزمون فرضیه تحقیق

$FEECUT = \alpha_0 + \alpha_1 EQ + \alpha_2 MTB + \alpha_3 LEV + \alpha_4 SIZE + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LOSS + \alpha_7 ARIN + \alpha_8 AUDCHG + \epsilon$					
متغیر وابسته: حق الزحمه حسابرسی					
نتیجه	سطح معنی دار	آماره تی استیودنت t	ضریب	نماد	متغیر مستقل
تایید	۰,۱۲۵۴	۱,۵۳۷۴۵۸	۰,۰۵۱۲۳۴	EQ	کیفیت سود

جدول (۲) شاخصه برازش مدل

۰,۰۳۳۹۷۶	ضریب تعیین	۰,۰۰۶۹۲۷	آماره F
۰,۰۰۶۹۲۷	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۰۵۷۴۶۷	احتمال آماره F
۲,۲۰۸۶۵۴	مقدار دوربین-واتسون		

همانطور که مشهود است، آماره دوربین-واتسون ۲,۲۰۸۶۵۴ است که بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز صفر است که پایین تر از ۰/۰۵ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. علاوه بر این، در جدول (۲)، ضریب تعیین تعدیل شده مدل است که ۰/۰۶۹ می باشد و در حقیقت، قدرت توضیح دهنده مطلوب متغیرهای مستقل و کنترلی را نشان می دهد.

پاسخ به فرضیه پژوهش

با توجه به سطح معناداری بدست آمده (۰,۱۲۵۴) رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و کیفیت سود تأیید شد و با توجه به مقدار مثبت آماره t این رابطه مستقیم می باشد.

جدول (۳) نتیجه آزمون فرضیه

نتیجه آزمون فرضیه	فرضیه
پذیرش فرضیه	بین حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه، بحث و مقایسه

فرضیه تحقیق: رابطه بین حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود مورد آزمون قرار گرفت. نتیجه حاصل از آزمون، حاکی از آن است که حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود رابطه معناداری دارد. در نتیجه فرضیه تحقیق تأیید می گردد.

نتایج بدست آمده در این تحقیق با نتایج تحقیقات اشلمن و گو (۲۰۱۴) همسو می باشد. اشلمن و گو (۲۰۱۴)، در تحقیق با عنوان بررسی رابطه بین حق الزحمه حسابرسی غیرطبیعی و کیفیت سود پرداختند. در این تحقیق شواهد جدید در رابطه حق الزحمه حسابرسی با کیفیت سود با استفاده از گرایش به استفاده از اقلام تعهدی اختیاری پرداخت. شواهد در این تحقیق نشان می دهد که حق الزحمه غیرطبیعی حسابرسی اثر مثبت بر کیفیت حسابرسی دارند. این نتیجه با نگرانی های مطرح شده که حق الزحمه حسابرسی پایین تر می تواند یک سطح پایین تر از تلاش های ارائه شده توسط حسابرس منعکس می کند. نتایج منعکس کننده از تحقیق آنان نشان دهنده این است که رابطه ای منفی بین صرف حق الزحمه حسابرسی و احتمال استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری برای کیفیت سود وجود دارد.

پیشنهاد برای تحقیقات آتی

با توجه به نتایج تحقیق، جهت تکمیل این تحقیق و انجام تحقیقات بیشتر در حوزه‌های مرتبط با این پژوهش پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:

بررسی تأثیر حق‌الزحمه حسابرسی بر رابطه بین اخلاق حرفه‌ای و کیفیت گزارشگری مالی.
انجام موضوع این تحقیق به تفکیک صنعت.

منابع و مراجع

- [۱] آذین مهر، شکوفه، نظری، علی اکبر، هوشمندنیا، علی و تقی پور، محمد. (۱۳۹۸). نقش تمایلات سرمایه گذاران بر سود هر سهم شرکت های خودرویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله علمی پژوهش در مدیریت و مهندسی صنایع، بهار ۱۳۹۸.
- [۲] افلاطونی، عباس و نیکبخت، لیلی. (۱۳۸۹). کاربرد اقتصاد سنجی در تحقیقات حسابداری، مدیریت مالی و علوم اقتصادی. تهران: انتشارات ترمه.
- [۳] آقایی، محمدعلی، جوان، علی اکبر، ناظمی اردکانی، مهدی و موسوی، ابراهیم. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر مدیریت سود، اندازه شرکت و نسبت های سودآوری بر ساختار سرمایه. مطالعات حسابداری، شماره ۲۵، ص ۱۰۳-۸۷.
- [۴] امامقلی پور ارچی، بهاره. (۱۳۹۵). تاثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود با توجه به نقش جریان نقد آزاد مازاد. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل.
- [۵] امیری، شهرام. (۱۳۹۴). تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی بر تجدید ارائه صورت های مالی. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- [۶] آهی تبار، پیمان، تقی پور، محمد، دبداب، امید و عزیزی، داود. (۱۳۹۷). بررسی رابطه چرخه تبدیل وجه نقد و ارزش افزوده اقتصادی در شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران. مجله علمی پژوهش در مدیریت و مهندسی صنایع، زمستان ۱۳۹۷.
- [۷] بدری، احمد. (۱۳۷۸). شناسایی عوامل موثر بر هموارسازی سود در جامعه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- [۸] بذرافشان، آمنه، حجازی، رضوان، رحمانی، علی و باستانی، سوسن. (۱۳۹۴). فراتحلیل (متا آنالیز) استقلال کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی. حسابداری مدیریت، دوره ۸، شماره ۲۵، صص ۱۱۷-۱۰۱.
- [۹] تختائی، نصرالله، تمیمی، محمد و موسوی، زهرا. (۱۳۹۰). نقش کمیته ی حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی. حسابدار رسمی، شماره ۱۵، صص ۴۵-۵۶.
- [۱۰] ثروین، محمدتقی. (۱۳۹۰). مفهوم سود و هموارسازی سود. روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۲۵۹۲.
- [۱۱] خاکی، غلامرضا. (۱۳۹۰). روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، انتشارات بازتاب، تهران.
- [۱۲] خواجوی، شکراله و زارع، غلام حسن. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سازو کارهای راهبری شرکتی و انتخاب حسابرس در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال ۴، شماره ۱۴.
- [۱۳] خواجوی، شکراله، بایزیدی، انور و جبارزاده کنگرلویی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه ی بین مدیریت سود و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پیشرفت های حسابداری، دوره ۳، شماره ۱، صص ۵۴-۲۹.
- [۱۴] دلاور، علی. (۱۳۹۰). مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات رشد.
- [۱۵] سیاسی، سحر و کاظم پور، مرتضی. (۱۳۹۴). تاثیر وجود کمیته ی حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی بر هموارسازی سود شرکت های پذیرفته شده در بورس. دوماهنامه حسابرسان داخلی، دوره ۱، شماره ۵ و ۶، صص ۷۴-۶۱.
- [۱۶] سلیمانی، غلامرضا و مقدسی، مینا. (۱۳۹۳). نقش کنترل های داخلی، حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی در بهبود نظام راهبری (حاکمیت) شرکتی. پژوهش حسابداری، سال ۳، شماره ۱۲، صص ۷۷-۶۳.
- [۱۷] فخاری، حسین، محمدی، جواد و حسن نتاج کردی، محسن. (۱۳۹۴). بررسی اثر ویژگی های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی. مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۳، شماره ۴۶، صص ۱۵۴-۱۳۰.
- [۱۸] قدرتی، حسن و فیضی، سعید. (۱۳۹۴). تاثیر حاکمیت شرکتی بر میزان مدیریت سود در بازار بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، دوره ۱۴، شماره ۵۸، صص ۲۳۲-۲۰۵.
- [۱۹] مهرانی، ساسان و باقری، بهروز. (۱۳۸۸). بررسی اثر جریان های نقد آزاد و سهامداران نهادی بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری، سال ۱، شماره ۲، صص ۷۱-۵۰.
- [۲۰] مهرانی، کاوه و عارف منش، زهره. (۱۳۸۷). بررسی هموارسازی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۵، شماره ۲، صص ۵۶-۳۷.
- [۲۱] مؤمنی، منصور و فعال قیومی، علی. (۱۳۹۰). تحلیل های آماری با استفاده از SPSS. تهران: مولف.

- [۲۲] هنرمند، میترا، تقی پور، محمد، غلامی روچی، شهلا، عبدی، جلال و برزگر، پیمان. (۱۳۹۸). بررسی عوامل فرهنگی و اجتماعی در توسعه خدمات جدید در ورزش کودکان. مجله علمی پژوهش در مدیریت و مهندسی صنایع، بهار ۱۳۹۸.
- [۲۳] هوشمندنیا، علی، نظری، علی اکبر، آذین مهر، شکوفه و تقی پور، محمد. (۱۳۹۸). ارتباط بین بیش اعتمادی مدیریت و محافظه کاری حسابداری در شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله علمی پژوهش در مدیریت و مهندسی صنایع، بهار ۱۳۹۸.